

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 22. V Gorici, dne 30. novembra 1913. Pečaj IX.

Obseg: 1. Reja drobnice na Goriškem; 2. Kakšno prednost ima uporaba umetnih gnojil v vigo-radništvu; 3. Pretakanje čina; 4. Skrb za varstvo rastlin v mesecu decembru; 5. Kmetovalčeva opravila v mesecu decembru; 6. Poročila.

Reja drobnice na Goriškem.

Z a z n a n m k i d r I. K. G a s p a r d i s a.

Velik del krasnega, slikovitega gorovja julijskih Alp, ki meji proti zahodu v Italijo, proti severu in severo zahodu s Koroškimi, pa se potem polagoma ponižuje in poizgublja proti Krasu, zalega politični okraj tolminski.

Na tem hribovitem, gručavem ozemlju, preprežnem po prelepih dolinah, nudi kozjereja vzlic strogim naredbam v varstvo gozdov svoj znamenit prispevek domačemu gospodarstvu gorjanov, ki so robati, kakor njihove gore, a ob enem razumni in marljivi, kakor je v obče ljudstvo, ki mora obdelovati trda, nehvaležna tla, da si ohrani življenje.

Ako bi hoteli natančno označiti pokrajino, kjer rede še kaj kozá, morali bi reči, da se ta pokrajina začenja v hribih nad Sv. Lucijo in Tolminom in da sega mimo Krna na Bovško do izvira Soče in Koritnice, kjer se ljudstvo z obupno ustrajnostjo drži te priljubljene živali, brez katere mu ni obstanka na domači grudi.

Slovinci, ki prebivajo v dolinah pod Mangartom, Jalovcem, Jerebico, Rombonom, Prestrelnikom, Razorom, Triglavom, Goličico, Pihavcem in drugimi alpskimi velikani so spretni reditelji drobnice: ovac in koza. Ti kraji so že po svoji naravi taki, da se veliko bolje prilagajajo ovcam in kozam, kakor govedi. Zato vidimo, da rede n. pr. v Soči k večjemu do 70 krav,

konja javalne dva, v Trenti pa da je vseh krav največ 40 in navadno nobenega konja.

Živinorejci drugih strani tolminskega političnega okraja re-
de tu pa tam tudi koze in ovce, a obnem se bavijo z govedo-
rejo, če tudi ne povsod prav skrbno in po pravilih umne živi-
noreje. Tudi s konjerejo se pečajo kmetovalci nekaterih vasi.

Na Tolminskem redé belansko govejo pasmo in na marsikateri kmetiji je dobiti že prav lepih, čistokrvnih živali. Tu so se nekđaj brigali tudi za vzgajanje tako zvanih kobariških konj, do katerih so imeli tudi furlanski kmetovalci posebno za-
upanje; a sedaj pojema to domače pleme in se poizgublja če-
dalje bolj. V nekaterih krajih pasejo v pomladi in jeseni v doli-
ni, poleti pa na zeleno obraščenih gorskih obronkih in na pla-
ninah konje in krave, po nekod skupaj, drugod pa tudi konje
same, kakor na pr. na konjski planini na Krnu.

Naj omenimo samo mimogredé, zakaj se v nekaterih krajih
raje bavijo z rejo drobnice, kakor z rejo goveje živine. Tema
ne daja povoda posamezen vzrok, ampak več njih; med njimi
navajamo posebno: Topografične razmere kraja, njegovo od-
daljenost od priležnih cest, način življenja prebivalcev, po tem
takem običajne ljudske, gospodarske in kulturno stanje zemljišč.

Ozemlje okoli Trente in Soče, kjer se še največ bavijo s
kozjerejo, je oddaljeno od Bovca 20 in več kilometrov in Bo-
vec ni v kupčijskem oziru Bog ve kako važen kraj, pa leži na
priležni državni cesti, ki drži v dolžini kakih 70 kilometrov od
Sv. Lucije skozi Tolmin in Kobarid in naprej čez Predel na
Koroško.

Slovenci raznih krajev na Tolminskem, prav posebno pa
na Bovškem, so vajeni izseljevati se, kakor se radi izseljujejo
italijanski Karnijeli. Šestnajstletni mladeniči in odrasli moške
zapuščajo dom in mnogo njih se zateka na Nemško: hodjo v
tujino, da zaslužijo, kolikor potrebujejo za svoje družine in tudi
kaj več. Delajo v rudnikih in so dobro plačani tako, da si denejo
kak krajcar na stran. Tam se ustavijo mnogokrat po dve in
tudi po več let. Toda, kakor je obče znano, je delo v rudnikih
jako težavno in nevarno in pohabi marsikaterega delavca. V
daljših prenehljajih se vračajo ti izseljenci na domače ognjišče,
da se tu odpočijejo v krogu svojih družin in da zopet ojačijo
svoje v napornem delu oslabele moči; in če se jim posreči, da

se v svežem zraku domačih gorā zopet vsposobijo za rudarsko delo, pa hajd še enkrat v severne kraje!

Kakor smo že omenili, zasluži si marsikedo v tujini v malih letih ne samo toliko, kolikor mu treba, da ohrani svojo družino, ampak si lahko še kaj privarči, kar mu pride pozneje prav, kadar se vrne v domačijo. Trezni, marljivi izseljenci se vračajo s svotico v žepu, ki zadostuje, da si ž njo razbremene zadolženo kmetijo, ali da si celó nabavijo kako hišico ali zemljišče. Tako delavno in varčno življenje je po tem načinu provzročilo, da je lastnina na Tolminskem v občē zeló razkosana. Veliki posestniki so prav redki, malo posestvo pa daje kmečkemu gospodarstvu v julijskih Alpah nekako posebno lice.

Da ne ugasne ogenj na domačem ognjišču, ostanejo doma žene, otroci in starci sami; kajti tudi dekleta zapuščajo domače gore in rojstne doline in hodijo služiti v mesta, najraje v Trst.

V nekaterih krajih, n. pr. v Bovcu, na Srpenici, Trnovem, Žagi se bavijo tudi s kakim malim obrtom in moške krošnjarijo radi po zimi, prodajaje po mestih in vaseh naše in sosednih dežel raznovrstno blago; s tem si kaj malega zaslužijo; obenem pa se odtezajo po več mesecev na leto dolgočasnosti vsakdanjega življenja in potovaje po tujih krajih, spoznavajo svet, ljudi in običaje.

Na pomlad so zopet doma, da poskrbe za svoje hišne in družinske potrebe, za svoje otroke, ki so že nekoliko porasli in za one, ki jih jim je morda nebo podarilo med tem, ko so krožili po svetu. Doma obdelujejo svojo njivo, na kateri je sicer rodovitna, a preplitva in premalo od solnca ogreta zemlja, nego bi mogla na njej vspevati žita. Nasprotno se pa krompir prav dobro sponaša in tudi vrtni v dolini dajejo hvaležne pridelke za domačo rabo. Zrnja ne pridelujejo naši gorjani tudi v najboljših letinah toliko, da bi ga imeli zadosti za svojo potrebo; v nekaterih občinah ga sploh ne sejejo. Zato si morajo potrebno turšico za živež priskrbeti od drugod. Najboljši pridelek dajejo travniki in zdaj se začenja vnemati med ljudstvom nekaka skrb ne samo za zbeljšanje travnikov, ampak tudi za zboljšanje planin. V nekaterih občinah vidimo, da začenjajo planinske pašnike čistiti, gnojiti, zagrajati na njih nevarna mesta, napravljati vodnjake itd. Sploh so začeli v zadnjih letih nekoliko skrbeti za pravilnejsko-skrbovanje planin.

Po tem kratkem opisu gorskih razmer si vsakdo lahko predstavlja ozemlje, življenje in običaje njegovih prebivalcev. Spoznal bo pa tudi lahko, zakaj se naši gorjani posebno radi bavijo s ovčjerejo in s kozerejo. Za nabavo kože in ovce ni treba mnogo denara; ker sta skromni v svojih zahtevah, ju je veliko lažej in ceneje vzdrževati, kakor goved; tudi ne zalegata toliko prostora, kakor ta. Pri goveji živini je večja nevarnost občutljive izgube, kakor pri drobnici. Domače ženske lahko same oskrbujejo in nadzorujejo drobnico brez posebnega truda, dočim bi same ne mogle opraviti vsega dela okoli govedi. Na drugi strani so ubožne gorske družine zadovoljne z mlekom, ki ga namolzejo od svojih ovac in koza; ono jim zadošča za skromne vsakdanje potrebe. Ovčjo volno pa prodajajo ali jo podelujejo za domačo obleko. Ovčje mleko je jako redilno, a še izdatnejše in zdravejše je kozje, ki je radi svojih naravnih lastnosti jako cenjeno; 1.) po materinem je kozje mleko najtečnejša hrana dojenčcem. Seveda se ovčje in kozje mleko ali samo, ali združeno s kravjim podeluje tudi v maslo, sir in skuto. S tem se bavijo razne mlekarne v okraju. Hribovci bi bili veseli, ako bi mogli mirno rediti svoje priljubljene živali in ako bi mogli to rejo tako razviti in povzdigniti, da bi jim postala izdaten vir življenja; pa jim ni dano. Zato se boré in to že dolgo proti vzroku, ki grozé življenju in nadaljnemu obstoju njihovih živali.

1) Koliko stane in koliko pridelka daja poprečno koza?

Troški:		Pridelki:	
Obresti glavnice itd. K	1.75	1 Kozlič K	5. —
Zimska krma „	13.50	mleko (300 l na leto	
Razni izdatki „	1.25	poprečno po 10 v l „	30.—
Skupaj . . . K	16.50	gnoj „	2.—
		Skupaj . . . K	37.—
Pridelek K	37.—		
Troški „	16.50		
Dobiček K	20.50		

Ker popravljajo zimsko krmo navadno ženske in otroci, je lahko računati, da je še nekoliko več dobička.

(Sledi še).

Kakšno prednost ima uporaba umetnih gnojil v vinogradništvu.

Piše c. k. višji nadzornik Fr. Gvozdenović.

Repetita juvant! — ponavljanje pomore! Ako se želi, da se ljudstvo kakšne stvari poprime, je treba govoriti o eni in isti stvari dan za dnem in sicer tako dolgo, dokler mu to ponavljanje že kar naravnost preseda.

Na ta način je treba postopati tudi glede uporabe umetnih gnojil za vinograde. O pomenu teh gnojil za vinogradništvo, o prednostih, ki jih imajo ta gnojila pred drugimi gnojili v vinogradništvu in pri drugih kmetijskih kultruah, so se izdale že mnogoštevilne brošure, pisali so se mnogoštevilni članki in izdala kratka poročila, a vrhu tega so priredili strokovnjaki — kmetijski potovalni učitelji tudi že na tisoče predavanj. Vendar čuditi se moram, da se dobe še dandanes, vkljub vsemu prejšnjemu prizadevanju, še vedno taki vinogradniki, kateri goje nekako neopravičeno nezaupanje do umetnih gnojil. Zastonj se boš trudil, če hočeš dokazati te vrste ljudem, kakšne dobre strani imajo umetna gnojila in kako velikega gospodarskega pomena, da so. Ne dado se pač prepričati, dasiravno je to v njihovo veliko škodo. Oni vztrajajo pri svojih neutemeljenih nazorih. Da se pa tudi te trmoglavce prepriča, jim izbije iz glave napačne nazore, je neobhodno potrebno, da se o tem, o čemur se je že mnogo govorilo in pisarilo, še vedno govori in piše.

Vsak, celo najmanjši in strokovno neizobraženi vinogradnik bi moral pač dandanes vedeti, da potrebuje vsaka rastlina v to, da raste in obrodi, redilnih ali hranilnih snovi. Te snovi srka rastlina iz tal, na katerih raste. S pobranim pridelkom odnašajo se toraj redilne snovi, ki jih je rastlina vzela iz tal, zato pa ostane po vsakem pobranem pridelku v zemlji vedno manj in manj hranilnih snovi, tako da pade njihova množina v zemlji sčasoma na ničlo, ali kakor bi se z drugimi besedami reklo, zemlja opeša, postane nerodovitna, ako se te snovi v nji ne nadomeste na kak način. Hranilne snovi se pri zemlji nadomeščajo, kakor je že vsakemu znano, z racijonelno uporabo raznih gnojil.

Hranilne snovi, ki prihajajo pri gnojenju v posev, so: dušec, kali in fosforova kislina. Te snovi se nahajajo v različnih gnojilih, organskega in rudninskega izvora, bodisi poedine ali pa več njih skupaj v enem in istem gnojilu.

Hlevski gnoj, kateri se že od starodavnih časov uporablja za gnojenje, vsebuje vse prejnaštete važne redilne snovi. Vrhu tega pa ima hlevski gnoj to dobro in jako važno lastnost, da izboljšuje zemljo tudi glede fizikalnih lastnosti, t. j., da jo ogreva, rahlja itd. Po vsej pravici se sme imenovati to gnojilo, kralj vseh gnojil.

Dobe se poleg hlevskega gnoja še razna druga, večinoma iz organske snovi obstoječa gnojila, tako n. pr. iz raznih kmetijskih odpadkov, smeti, zemlje itd. napravljen kompost in druga iz raznih kmetijsko industrijskih odpadkov napravljena gnojila. Sicer pa pustimo to, drugače se odgovor na to, kakšne prednosti imajo umetna gnojila pred drugimi, preveč zavleče.

1000 kg ali 10 kvintalov, približno en dvouprežni voz prgnitega, po navadnem načinu napravljenega hlevskega gnoja vsebuje 5 kg dušca, 6 k gkalija in 2.5 kg fosforove kisline.

Da bo možno preračunati, koliko hlevskega gnoja bi se moralo uporabiti, če se hoče nadomestiti hranilne snovi, ki so se odnesle iz vinograda vsako leto z grozdem, rožjem itd., poslužiti se je treba na vsak način številčk. Potom obširnejših preiskav se je dognalo, da se odtegne 1 kehtar velikemu vinogradu pri srednje dobri trgatvi vsako leto s pridelanim vinom, tropinami, poganjki, drožami in rožjem približno:

Dušca	100 kg
kalija	120 kg
fosforove kisline	50 kg

Iz tega sledi, da bi se moralo pognojiti 1 ha velik vinograd vsako leto najmanj z 200 kvintali (20 vozovi) hlevskega gnoja, če bi se hotelo, da bi srednje dobro obrodil.

Z ozirom na to, da je trta rastlina, ki traja več desetletji, z druge strani pa da oddaja hlevski gnoj raztapljajoče se snovi títam le polagoma, z drugimi besedami povedano, ker učinkuje hlevski gnoj skozi več let zaporedoma, vsled tega se vinograd vsako leto ne gnoji, marveč šele navadno po več letih zopet. Ako bi se hotelo pognojiti vinograd šele vsakih pet let, potem takem bi na podlagi gornjega proračuna za ta čas 1000 metrič-

nih stotov (100 voz) hlevskega gnoja na vsak ha vinograda komaj zadosčalo, da bi se namreč vrnilo vinogradski zemlji ono množino redilnih snovi, ki se se spravile z raznimi trtnimi odpadki in pridelkom iz vinograda.

Praša se, odkod pa naj vzame vinogradnik tako ogromno množino hlevskega gnoja? V vinorodnih krajih je živinoreja žalibog zelo omejena in še to malo hlevskega gnoja, ki je na razpolago, se uporabi večinoma za druge kmetijske kulture, tako da se lahko reče, pomanjkanje hlevskega gnoja je bilo in bo vselej pri večini naših vinogradnikov. Vrh u vsega tega je pa navadno tudi gnojilna vrednost te skromne množice hlevskega gnoja jako pomanjkljiva! Pri takem slabem ravnanju s hlevskim gnojem, kakršno se žal dobi pri nas še dandanes pogostoma, bi bila celo prava čuda, ko bi vseboval hlevski gnoj vsaj še polovico one množine prej navedenih redilnih snovi!

Ko bi tudi bila potrebna množina dobrega hlevskega gnoja na razpolago, v kljub temu bi ne kazalo uporabiti ga za gnojenje vinogradov, ker bi bili troški za zvažanje gnoja v vinograd in pa navadno tudi gnojilna vrednost te skromne množine hlevskega podkopavanje ali podoravanje preogromni. Vrhutega pa je zvažanje gnoja v strme in visokoležeče vinograde, radi pomanjkanja dovoznih poti, v zvezi z velikimi težkočami in znatnimi troški.

Te okolščine so ravno one, radi katerih bi moral poseči vinogradnik vendarle enkrat po takem sredstvu, ki mu pripomore spopolniti na primeren način skromno in nezadostno gnojenje s hlevskim gnojem. Tako sredstvo so takozvana *umetna* ali *koncentrirana gnojila*.

Umetna gnojila vsebujejo navadno le eno od treh imenovanih rastlinskih redilnih snovi (dušec, kali, fosforovo kislino) in sicer v kolikor možno koncentrirani in večidel raztopni obliki, toraj v takšni obliki, da rastline te redilne snovi lahko in hitro povžijejo. Dobe se toraj takšna umetna gnojila, ki vsebujejo izključno sam dušec (kakor n. pr. čilski solitar, žveplenokisli amonjak, apreni dušec) nadalje takšna, ki vsebujejo samo kalij (kakor kajnit, 40 odstotna kalijeva sol, žveplenokisli kali) in konečno takšna, ki vsebujejo samo fosforovo kislino (kakor superfosfati, Thomasova žindra, kostna moka, surovj fosfati itd.). Ravno ta okolnost je ona, ki je za spopolnilno

gnojenje vinogradov zelo važna in ima svoje dobro, kajti z enostransko redilno snovjo posameznih gnojil se da pomanjkajoče redilne snovi natančno spopolniti. Tem potom zamoremo tudi še začasa preprečiti, da eventualno ne primanjka zemlji ene ali druge redilne snovi.

Ker so umetni gnojila razmeroma lahka, se dajo spraviti z razmeroma malimi troški v oddaljene kraje, strme lege itd. Da zadobi vsakdo nekoliko pojma o tem, naj povem, da vsebuje šele 100 metričnih stotov hlevskega gnoja, natančno vzeto, ravno toliko redilnih snovi, kakor 3 kv čilskega solitra, $1\frac{1}{2}$ kv 4° odstotne kalijeve snovi in 2 kv Thomasove žindre, ali kakor samo teh $6\frac{1}{2}$ kv umetnih gnojil skupno.

Te in razne druge prednosti, o katerih bom še pozneje govoril, so pripomogle, da se je uporaba umetnih gnojil v zadnjih desetletjih jako znatno zvišala. Leto za letom se uporabi na milijone in milijone tonov tega materijala in izda zanj milijarde kron. Razumni, računajoči kmetovalci, so znali to dobro izkoristiti in priznavajo, da se imajo zahvaliti večinoma le racionalni uporabi umetnih gnojil, ako so v stanu kolikor mogoče veliko pridelati in uzdržati obdelavanje zemlje kljub podraženju kapitala in delavskih moči.

Dandanes, ko je vinogradnik primoran, vsled modernega vinogradništva, z večim trudom nego v prejšnjih časih pridelavati vinsko kapljo, je nastopil oni čas, kateri ga takorekoč sili, da se poprime z vso vneto uporabo umetnih gnojil. Le s pravilnim in racionalnim gnojencem pripravi vinogradnik lahko de tega, da mu bodo trte redno rodile in da si izboljša svojo produkcijo, bodisi glede množine kakor tudi glede dobrote vinskega pridelka.

O vrednosti in pomenu umetnega gnojenja vinogradov, ali takorekoč o dobroti in potrebi uporabljanja umetnih gnojil v trtoresji, so se že davno uverili v Nemčiji, Švici, Franciji, Severni Italiji itd., kar pa se opaža z velikim zadovoljstvom tudi že pri mnogih naših inteligentih in za kmetijski napredek vnetih vinogradnikih.

Pri marsikaterem žal ne izda »prazna beseda«, kakor se navadno ljudje izražajo, prav nič, bodisi da prihaja ta beseda, nauk celo iz ust resno mislečih strokovnjakov, učenjakov. On zahteva živ dokaz k temu, o čemur se mu je pripovedovalo in

nasvetovalo. Ta dokaz se mu je uže doprinesel s prireditvijo neštevilnih gnojilnih poskusov v vseh vinorodnih deželah naše monarhije. S temi poskusi se je hotelo, oziraje se pri tem na različnost tal, dokazati vpliv in rentabiliteto popolnega umetnega gnojenja kot spopolnilo nezadostnega gnojenja s hlevskim gnojem.

Taki, na znanstveno in praktično podlago oprti poskusi so se priredili svoječasno v večjem obsegu tudi z našo pomoljo v pokneženi grofovini Goriško-gradiščanski,⁶⁾ kjer se nahajajo najrazličnejša tla in najrazličnejše izgoje trt. Ker imajo sploh veliko vrednost za naše vinogradnike, zato hočem ono, kar se je pri tem doglalo in izkušnje, ki so se pri tem zadobile, podati na tem mestu v kratkih besedah.

(Sledi še).

Pretakanje vina.

Piše Ferd. Reckendorfer v »Mitteilungen der österr. Weinbau-Vereines«.

V moštu se nahaja neštevilno, izredno majhnih, mehurcem podobnih rastlinic, kvasnih glivic, katere rastejo in se razmnožujejo, ter razkroje pri tem sladkor in razne druge sestavine. Te spremembe v moštu, vsled katerih gineva sladkor vedno bolj in bolj in konečno v takšni meri izgine, da ga ni možno niti več spoznati s pokušanjem te pijače, zovemo vrenje. Ko je vrenje dokončano, se začne mlado vino čistiti. V tej dobi razvoja, nastane za vinogradnika vprašanje: Kdaj naj se mlado vino pretoči?

Preden odgovorim na to vprašanje, moram poudariti, da

Primerjaj: Fr. Gvozdenović + »Düngungsversuche in Weingärten der Provinz Görz-Gradiska« v časopisu „Zeitschrift für das landw. Versuchswesen in Oesterreich 1909“ stran 601 nadalje, kakor tudi dodatek k tem: „Die Nachwirkung der Kunstungung in Weingärten“ v istem časopisu z leta 1910, stran 835 nadalje. Nekateri ponatisi v slovenskem prevodu se lahko še dobe brezplačno pri c. kr. kmet.-kem. poskuševališču v Gorici.

se smatram na stališču producenta. Vinski trgovec se takorekoč nima brigati za to, kdaj naj se vino naprvo pretoči.

Nedavno se je smatralo onega vinogradnika za naprednega in razumnega, ki je svoje vino po končanem vrenju takoj pretočil. V tem slučaju se je zgodilo zopet ravno to, kar se sploh opazi pri vsaki novotariji, namreč da se preskoči iz enega ekstrema kar naravnost k drugemu; v prejšnjih časih se vino sploh ni pretakalo in opravičevalo se je to z besedami: »Otrok pritiče k materi«, dandanes pa marsikateri komaj čaka, kdaj da bo v stanu vino pretočiti. Ali srednja pot je najboljša pot. Ne prezgodaj, pa tudi ne prekasno, to je gotovo edino pravo. .

Kdaj naj se toraj mlado vino pretoči?

Da bo možno dati na to vprašanje jasen odgovor, razdeliti moram vina v razne skupine.

- a) vina, napravljena iz gnilega ali sploh bolnega grozdja;
- b) vina, ki vsebujejo malo kisline;
- c) normalna vina iz zdravega grozdja;
- d) lahka, kislina vina in vina, katera se je dobilo iz cukranega mošta;
- e) vina iz zelo sladkih moštov.

Vina, spadajoča v skupino **a**, toraj vina napravljena iz gnilega ali bolnega grozdja, naj se pretočijo čimprej mogoče; najbolje je, če se pretočijo taka vina takoj po končanem burnem vrenji, kajti ta vina vsebujejo neštevilno kali raznih bolezni, ki postanejo vinu lahko nevarne. Da se prepreči rujavenje, kateremu so taka vina podvržena, požvepla naj se sode, v katere se to vino pretaka. En žvepleni trakec zadošča navadno za sed 15 do 18 hl vsebine.

Vina, spadajoča v skupino **b**, toraj takšna z majhno množino kisline, se tudi lahko pretočijo zgodaj, nekako novembra ali decembra meseca, če se hoče preprečiti, da se ta mala množina kisline preveč ne zniža. Čim dalj časa leži tako novo vino na drožah, tolikor bolj se zmanjšuje množina njegove kisline. Tudi v tem slučaju je primerno zažveplanje priporočljivo.

Vina, spadajoča v skupino **c**, toraj normalna, dobro povreta, napravljena iz zdravega grozdnega materijala, katera so obenem dobra, t. j. takšna, ki so se letos v glavnem pridelala, naj se pretočijo, kakor hitro so se začela čistiti. Dokler so še motna, a natihlo tečejo, t. j., če se ne vlečejo, naj se puste mirno

na drožah. Čas za pretakanje poslednje imenovanih vin bi znal biti šele v januarju-februarju.

Flehka, kislina vina zadobljena iz sladkanih moštov, naj se pozno pretočijo, da se ne bo motilo reduciranje kislin, katero se kar znatno vrši po končanem žurnem vrenju; kajti čim več kisline zgube taka vina, tolikor boljše je za nas. Če se pretočijo takšna vina šele v času od februarja do aprila naprvo, to prav nič ne škoduje.

Vina, nastala iz prav sladkih moštov, katera težavno in počasi vro ter vsebujejo dolgo časa nepovret sladkor, naj se tudi kasno pretočijo. Puste naj se mirno dalje vreti brez vse skrbi. Dokler glasno tečejo (se ne vlečejo), ni nikakega vzroka, da bi se jih motilo v dolgotrajnem, počasnem povrevanju. Leta 1908 smo imeli mnogo takih vin in moja prejšnja trditev se opira ravno na izkušnje, ki sem jih zadobil takrat pri takih vinih.

Vsak sod, v katerega se mlado vino pretaka, naj se našibkem zažvepla. Polovica žveplena trakca za 15 do 18 hektoliterski sod zadostuje popolnoma, za vino, ki ima primerno barvo, je brez vsakega postranskega okusa in dobro, napravljeno iz zdravega grozdnega materijala. Vina, napravljena iz bolnega grozdja, kakor tudi premalo kislina vina se požveplajo lahko nekoliko bolj močno. Zmerno žveplanje mladih vin pri pretakanju se že vsled tega in v vsakem obziru priporoča, ker nastanejo med vrenjem male količine nekega plina, kateri vpliva neugodno na duh in okus vina. Plin, ki nastane pri gorenju žvepla (žveplena sokislina) ima pa to dobro, da napravi ta neprijetno dišeči plin, nastal med vrenjem, neškodljivim.

Ako pokusimo kakšno mlado vino, ki je bilo pretočeno iz velikega soda v druga dva manjša in katerih eden se je nalahkem požveplal, drugi pa prav nič, zapazili bomo, da bo vino v zažveplanem sodu potem, ko je skozi več tednov počivalo, mnogo lepši in čistejši.

Pripomnil sem uže, da se rujavenje pri mladih vinih najlažje prepreči, če se pri prvem pretakanju požveplajo. Rujavenju pa niso podvržena samo iz gnilega grozdja napravljena vina, marveč tudi vina napravljena iz počenih jagod, iz v dežju branega grozdja in take zdrozgalice, ki se je dolgo odcejala. Ako so se takšne zdrozgalice podelale, potem se mora uporabiti pri pretakanju žveplo na vsak način.

Namen pretakanja mladih vin je trojni:

1. Ločiti vino od lahko razkrojujočih se drož;

2. pri vrenju nastali plin (ogljeno kislino), ki se nahaja v mladem vinu v veliki meri, odstraniti iz vina, da pride lahko zračni kislec, kateri je velike važnosti za zoritev vina, v neposredno dotiko z njim in

3. pospešiti tiho vrenje, vsled katerega se zadnji siedovi sladkorja razkroje ali povrejo.

Pretakanje, posnemanje mladih vin se izvrši lahko z brenčači, škafi ali pa s sesalko in črevesi. Kdor ima letošnje novo vino in sicer takšno, ki bi lahko porujavelo, naj pazi, da pride to vino kolikor mogoče malo ali celo nič v dotiko z zrakom. V tem slučaju naj se zabije v sod namesto lesene, medasto pipe (iz mesinga), pritrdi nanjo kaučukovo sesalno čevo in ga privije na sesalko. Na drugo stran sesalke naj se pritrdi polnilno kaučukovo črevo, na njegov konec pa kljunasta ali polnilna pipa (Hundskopf). Sod, v katerega se ima takšno vino pretočiti, se mora, kakor je bilo že zgoraj rečeno, zakačiti z žveplom.

Za žveplanje naj se nikakor ne uporabljajo debeli, sivorumeni žveplalni trakci, s katerih žveplo odkapa, pa tudi ne žveplo, kateremu so primešane razne dišave, marveč uporabijo naj se v to svrhu le tanki, lepo rumeni žvepleni trakci z azbestovo vlogo. Azbestove žveplene trščice imajo to dobro, da žveplo ko gore, z njih ne kapa in da azbestova vloga, ko žveplo zgori, ne pada v sod, temuč obvisi na žici, na katero je bil trakec obešen.

Skrb za varstvo rastlin v mesecu decembru.

Ako je vreme primerno, naj se nadaljuje z onimi opravili, ki so se priporočala za izvršbo že v novembru.

Sadnemu drevju, posebno pa mlajšemu, preti nevarnost, da ga oglodajo zajci, podivjani kunci, poljske miši in krtice, kakor tudi, da mu prizadene občutno poškodbo burja, mraz in sneg.

Ako raste po drevju omela ali ptičji lim (*Viscum album*), naj se ga potrebi z drevja. Ako se nahaja ta zajedalka na mlajših, tanjših vejah, odreže ali odžaga naj se veja kakih 20 cm

pod napadenim mestom, če pa raste omela na debelejših vejah, naj se jo z ostrim orodjem iz veje izseka ali pa izreže in sicer s koreninami vred.

Metle coprnice, ali v nekake brezove metlice razrastene veje, po črešnjah, kar provzročuje glivica *Exoascus cerasi*, naj se z drevja potrebjijo.

Potrebijo naj se s sadnega drevja gobe; ako je kakšno drevo močno napadeno po glivicah, je najbolje da se poseka in uporabi za kurjavo. Tudi staro, obnemoglo drevje naj se poseka, kajti takšno služi samo še kot zavetišče vsem mogočim škodljivim mrčesom in rastlinskim zajedalkam.

Vse pri obrezovanju in trebljenju sadnega drevja nastale rane, naj se najprej z nožem pogladijo in nato takoj zamažejo z drevesno smolo ali pa s katramom.

V tem mesecu je za pokončevanje goseničjih gnezd najprimernejši čas. Gnezda naj se z dreves porežejo in na licu mesta sežgejo.

Ker je bila letošnja jesen doslej precej topla, zato pedičevi metuljčki, ki se pojavljajo v nekaterih krajih že več let zaporedoma, posebno po črešnjah, letos še niso prilezli iz tal. Še je torej čas, da se privežejo krog debel papirni pasovi in namažejo s kakim primernim lepivom, n. pr. Tree Sticky i. d. e. Kdor je te pasove že prej nastavil, naj jih skrbno pregleda, nesnago z njih postrga in če treba, tudi vnovič namaže.

O ti priliki priporočamo ponovno prav toplo, naj se čuva in kolikor mogoče previdi pozimi s hrano mrčesojede ptičke, kajti oni bodo pomagali vsakemu največ pri pokončevanju škodljivega mrčesa.

Nadaljuje naj se s pokončevanjem poljskih miši in krtic. V tem mesecu se to delo najlaže opravi, kajti sedaj iščejo poljske miši hrano še po polju. Kot najzdatneje sredstvo za pokončevanje poljskih miši, obnesel se je doslej fosforov cinek. Uporablja se to sredstvo tako, da se ga primeša turšični moki 2%.

Okinčevalne rastline in one spravljene v cvetličnjakih, napadene po listnih ušicah in raznem drugem mrčesu, se oprostite nadloge, ako se operejo z navadno milnico (žajfnico). Deževne gliste na prostem se preženo iz zemlje oziroma pokončajo, ako se primeša zemlji nekoliko prahu živega apna. Iz cvetličnih loncev pa se preženejo, ako se denejo lonci za malo

časa v gorko vodo, ali pa če se zalijejo cvetlice s tobakovim izvlečkom, zredčenim z vodo.

V tem mesecu naj se skrbno pregledajo poljski pridelki, posebno pa oni za seme. Krompir naj se prebere, ranjen, nagnit in sploh ves nezdrav krompir naj se loči od zdravega.

Natačna pojasnila, tičoča se varstva rastlin, dobi vsakdo breplačno od podpisanega vodstva.

Vodstvo c. kr. kmet.-kem. poskuševališča v Gorici.

Kmetovalčeva opravila v mesecu decembru.

Na domu je sedaj vse polno dela. Sedaj, ko tako rekoč poljsko delo počiva, spravi v gospodarskih prostorih vse v pravi red. Deni v red hlev, skedenj, klet, podstrešje, senik itd. pa tudi dvorišča in gnojnika ne pozabi. Preglej in popravi vse kmetijsko orodje in stroje, do bo, kadar bo treba rabiti, uporabljivo, da ti ne bo treba takrat šele zgubljeni časa po nepotrebnem in delo morda celo ustaviti.

Na polju: Kakor hitro nastopi lep, vetroven dan, da zgubi ajda vohkost, spravi jo iz kozolca domu in omlati. Če je repa in pesa še na njivi, ne odlašaj več dolgo, marveč spravi ju o suhem vremenu pod streho. Ko se zemlja primerno osuši, preoraj neobsejane njive na grobo, da mraz zemljo pretrese, kepe zdrobi in zrahlja.

V vinogradu nadaljuj z delom prejšnjega meseca. Trte obrezuješ lahko dotlej, dokler ne nastopi hud mraz. Če se je zemlja primerno osušila, lahko trte okopavaš, in gnojiš, a pazi na to, da se pri okopanju zgornje, privršne korenine trtam gladko ali tik korenininega debela odrežejo. Prav primeren čas je sedaj tudi za rigolanje. Dokler ne nastopi hud mraz, zasajaš lahko tudi trte. V trtnici rastoče bilfe in cepljenke izkopaj in skrbno prisuj v zemljo na mestu ali pa v vlažen pesek pod kakim ostrešjem.

V sadovnjaku: Ako sadno drevje še nisi namazal z apnenim beležem, ali pa popolnoma poškopil z v vodi raztopnim karbolinejem (dendrinom), stori to ti čimprej, kajti s tem zatreš ne le mah in lišaje, marveč pokončaš tudi razen škodljiv

mrčes in njegovo zalego. Da boš imel prihodnje leto mnogo in lepega sadja, drevju pognoji, a tudi vrh mu pretrebi. Če hlevskega gnoja nimaš dovolj, uporabi umetna gnojila ali pa vsaj gnojnico, kateri si primešal lesnega pepela ali nekoliko 40% kalijeve soli. Pazi, da se lepivni pasovi preveč ne zamažejo bodisi z metuljčki zmrzlikarja, bodisi s kako drugo nesnago, sicer bodo lazili zmrzlikarji nemoteno na sadno drevje. Skopaj jame za sajenje drevja, sicer pa sadno drevje tudi lahko sadiš. Mlade, enoletne ali kvečem dvoletne divjake presadi in sejalnice na pikirne lehe in če so dovolj krepki, shrani jih za zimsko cepljenje ali cepljenje v roki. Preden divjake drugam presadiš, skrajšaj jim korenine, posebno pa srčno korenino.

N a v r t u: Zimski radič, zimsko solato in peteršilj, če mogoče pokrij z listjem, sirčjem ali pa z listnatim vejevjem, kako hitro se ti zdi, da ima nastopiti hud mraz. Če je zemlja primerno suha, prekopaj ali pa preoraj jo nagrobo. Pripravi gnoj in kompost. Rastline v gnojnih gredah ali gredicah včasih zmerno zalij in gredice v času, ko ne zmrzuje, zrači.

N a t r a v n i k i h i n p a š n i k i h počisti kamenje in iztrebi nepotrebno grmovje. Da površino travnika zravnaš, nameči po jamah zemlje. Za gnojenje s Tomaževo žlindro in kalijevo soljo je v tem mesecu še čas. Če imaš po travniku mnogo mačevja ali gladeža, skušaj ga uničiti; uničiš ga pa najlaže, če stopiš nanj s čevljem, ga pritisneš nekoliko v stran in vržeš nanj toliko kalijeve soli, kolikor jo lahko zgrabiš s tremi prsti roke. S tem si prihraniš stroške zelo težavnega izkopavanja, a mačevje ti v par dneh usahne.

V g o z d u se seka les za stavbe in za kurjavo, ter sekajo in pripravljajo se kolci za trte. Kopajo se jame za sajenje gozdnega drevja. Listje se grabi, ter spravlja domu.

P O R O Č I L A.

Kmetijska šola na Grmu priredi za mladeniče, ki se hočejo praktično izvežbati v obrezovanju in oskrbovanju drevja, v cepljenju in gnojitvi dreves v drevesnici itd., praktični sadjarski tečaj, ki bo trajal od 15. januarja do 15. maja 1914.

V ta tečaj se sprejme 6 učencev v starosti od 16 let naprej. Sadjarski vajenci dobe brezplačno hrano in stanovanje in v

denarju po 10 K nagrade na mesec. Nekolekovane prošnje, katerim je priložiti izpustnico ljudske šole, krstni list ali pa domovnico, je vložiti pri ravnateljstvu kranjske kmetijske šole na Grmu (pošta Kandija-Kranjsko) do 14. decembra 1913.

Kletarski tečaji. V primeri z drugimi, bolj naprednimi vinorodnimi deželami, je naše kletarstvo še na jako nizki stopinji. Zaradi tega je zlasti sedaj, ko je nastala potreba, da vino izvažamo, nujno potrebno, da se naši vinogradniki poprimejo boljšega kletarjenja ter da pridelujejo dobro, okusno čisto in stanovitno vino, ker je drugače nemogoče, s pridelki drugih vinorodnih dežel uspešno konkurirati.

Kaj pomaga gospodarju in vinogradniku še tako lepo grozdje, ako ne zna iz njega napraviti take pijače, kakršno se dandanes po svetu zahteva?

Ravno tako je tudi za kletarje, vinske trgovce in gostilničarje, ki posredujejo prodajo vina med pridelovalcem in občinstvom, znanje umnega kletarstva, zlasti pravilnega ravnanja s posodo in z vinom neobhodno potrebno, kajti iz najbolj žlahtne kapljice se z nepravilnim ravnanjem lahko naredi najgnusejša pijača!

Da imajo ukaželjni priliko se v umnem kletarstvu temeljito izučiti, priredi c. kr. vinarski nadzornik B. Skalicky pri državni vzorni kleti v Rudolfovem tekom zime več trodnevni kletarskih tečajev.

Kdor se misli, katerega teh tečajev udeležiti, zglesi naj se takoj pri c. kr. vinarskem nadzorstvu v Rudolfovem.

Ker je število udeležencev za vsak tečaj omejeno, treba se je, komur je na stvari ležeče, čimprej zglasiti.

Vsak, kdor bo v tečaj sprejet, bo s tem, potom posebnega vabila, vsaj en teden pred pričetkom tečaja obveščen. — (C. kr. vinarsko nadzorstvo za Kranjsko v Rudolfovem).

Ameriško lepivo »Tree Sticky« v škatljah po 1 in 3 funte je zopet v naši zalogi!
